

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi

The Journal of Information and Documentation Studies

Sayı/Number: 12, Sayfa/Pages: 62-79, İstanbul, Kış/Winter, 2019

Basılı Nüsha ISSN: 1307-6655 Elektronik Nüsha ISSN: 2148-8975

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ*

The Role of Electronic Publications in Socialization of Information in Turkey

HALİL KIPÇAK

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi
hkipcak@metu.edu.tr

Alındığı tarih: 17.06.2019; Kabul tarihi: 26.11.2019

Öz

İnternet ve iletişim teknolojilerinin ilerleme kaydetmesi ile hayatın her alanında bilgisayar ve internete duyulan ihtiyaç artmıştır. 1990'lı yıllar itibarıyla internetin WWW (World Wide Web) üzerinden yaygın olarak kullanılması, yeni bir yayıncılık türü olan "elektronik Yayıncılık"ı ortaya çıkarmıştır. 1995'in başlarında elektronik yayıncılık, basın ve yayın hayatında önemli bir aşama kaydetmiştir. Böylece internet, bilginin insanlara sunulduğu en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Elektronik yayıncılık eğitimde, ticarette, bilgi merkezlerinde ve hayatın birçok sosyal aktivitelerinde yeni düzenlemeler getirmiştir. İletişim teknolojilerinin her alanda kullanılması sonucu fertler, kaynakların elektronik biçimine yönelmiştir. Türkiye'de birçok kurum, elektronik kaynak kullanımına öncelik vermiş; elektronik kaynaklardan istifade etmeyi kendilerine hedef olarak seçmiştir. Dergi, gazete ve an-

* Bu makale 13.07.2018 tarihinde tamamlanan *Türkiye'de Bilginin Toplumsallaşmasında Elektronik Yayınların Rolü* başlıklı yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

HALİL KIPÇAK

siklopediler elektronik olarak yayınlanmaya başlamış; bilginin teknolojikleşmesi ile elektronik yayınlar hayatın önemli bir değeri haline gelmiştir. Bu çalışmada internetin Türkiye’de kullanılmaya başlandığı 1993’ten günümüze Türkiye’de elektronik yayınların üretilme gayesi ve kullanılma gerekçesi, bilginin ulaştırılmasında üstlendiği rol, kimlik ve tesir sahası değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada tarihi ve betimleme yöntemi kullanılmış olup, istatistiki verilerle mevcut durum analiz edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Bilgi; elektronik yayınlar; internet; kütüphane; medya; yeni medya.

Abstract

As a result of the development of technology and the advancement of the internet and communication technologies, computer and internet has started to be used effectively in every sphere of our lives after 1990, the widespread use of the internet and the WWW (World Wide Web), have brought about a new type of publishing termed as “electronic publishing”. At the beginning of 1995, electronic publishing started to take an essential step in the life of press and publishing. Thus, the internet has become the most critical tool for offering information to people. Electronic publishing has introduced new regulations in education, trade, information centers, and many social activities of life. As a result of the use of communication technologies in every segment of society, individuals have begun to show the tendency to use the electronic form of resources. Many institutions prefer to use electronic resources rather than the print version in Turkey, in the information centers, and aimed at benefit from the advantages of electronic resources. Newspapers, journals, and encyclopaedias began to be published electronically; the electronic resource that the society first applied to as the primary source of access to information became indispensable. In this study, the period which started to be used the Internet from 1993 to present in Turkey, it was evaluated that the purpose of electronic production publishing, the reason for using them, its undertaken role to be delivered of information and field of influence in Turkey. In this study, the chronological and the description methods were used, and also the current situation was analyzed with the statistical data.

Keywords: Information; education; electronic publication; internet; library; media; new media; society

Giriş

Türkiye’de internetin kullanımı ile bilgi, toplumun her kesimine kolay ulaşmakta, bu durum elektronik kaynakların önemini artırmaktadır. Toplumun, gelişmekte olan teknolojilerin imkânlarından faydalanma isteği ve bilgilendirme sürecinde elektronik kaynak kullanımına yönelmesi sürekli yükseliş göstermektedir. İnternet ile okuyucular bilgiye kısa zamanda erişebilmektedir.

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

Zaman ve mekândan bağımsız erişme imkânı tanıyan elektronik kaynaklar kolay okunabilme, depolanabilme ve paylaşılabilme bakımlarından kullanıcıların bilgiye erişim davranışlarını da değiştirmiştir. Bu çalışmada elektronik teknolojinin Türkiye’de yayıncılıkta kullanılması ve bilginin topluma bu zemin üzerinden aktarılmasında elektronik yayınların önemi, tesiri, toplumda ve kütüphane çevresinde yansımaları, çalışmanın esasını teşkil etmektedir. Çalışmada ulusal ve uluslararası yayınlar incelenmiş olup konu ile ilgili istatistiklerden yararlanılmıştır. Çalışma, elektronik gazeteler, elektronik kitaplar ve elektronik dergiler ana başlıkları altında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada elektronik yayınların Türkiye’de bilginin toplumsallaşmasında yayıncılara, bilgi merkezlerine birey ve sınıflara etkisi ortaya konulmuştur. Elektronik yayıncılığın aksayan yönleri belirlenip elektronik yayıncılığın gelişmesini olumlu yönde etkileyecek çözüm yolları belirtilmiştir. Elektronik yayınların Türkiye’de kullanılmaya başlamasından günümüze kadar bilginin toplumsallaşması ve bilgi merkezlerine etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

1. Elektronik Yayıncılık

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle bilgi kaynakları bilgisayar ortamına aktarılmaya başlanmıştır. Bu alanda yapılan ilk önemli çalışma 1971 yılında Michael S. Hart tarafında oluşturulan “Project Gutenberg”dir. Proje, çeşitli dillerde telif hakkı olmayan kitapların dijitalleştirilmiş şeklini kapsamaktadır (Obradovic, 2011, s. 13). Türkiye’de özellikle kültürel mirasın korunması amacı ile kütüphane müze ve arşiv belgeleri dijital ortama aktarılmaya başlanmıştır. Kurumsal arşivlerin önemli parçası olan dijital kaynaklar eğitim ve öğretimin önemli unsurlarından biridir. 1990’lı yıllarda yaygınlaşan dijitalleştirme uygulamaları özellikle uzun süre koruma gereksinimi duyulan basılı kaynaklar için çoklu ortamda erişim, saklama ve koruma olanakları sağlamıştır (Yılmaz, Külcü, Ünal ve Çakmak, 2012).

İnternetin kullanılmaya başlanması ile yayıncılar zahmetli olan dijitalleştirme işleminden vazgeçerek kitapları elektronik ortamda oluşturmaya başlamıştır. Wiley, Elsevier gibi köklü yayınevleri elektronik kaynak türlerini arttırarak yayıncılık sektörünü değiştirmeye yönelmişlerdir. 1990’ların ortalarından itibaren dünyanın her yerinde elektronik gazeteler, kitaplar ve dergiler yaygın olarak okuyucuların hizmetine sunulmuştur. Elektronik yayınlar eğitim, öğretim, yayıncılık ve kültürel alanda köklü yenilikler getirmiştir. Elektronik yayıncılığın avantajları kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- a) Her zaman ve her yerde erişim,
- b) Tam metin arama,
- c) Yer tasarrufu,
- d) Zenginleştirilmiş metin.

2. Elektronik Gazeteler

Maddî ve manevî mirasın kuşaktan kuşağa aktarılması, kamuoyu oluşturulması ve tarihî bilgilerin ham olarak derlenip toplanmasında geleneksel yöntemlerle yayınlanan gazetelerin tarihî rolü büyüktür. Günümüzde elektronik gazetecilik olarak adlandırılan, basılı gazetelerden farklı olarak ve internet kullanımı ile gelişen bir gazetecilik türü gelişmiştir (Toruk, 2008, s. 293). Gazeteler, günlük bilgilerin ve olayların okuyucuya aktarılmasında ve okuyucuların bilgilerini güncel tutmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Elektronik gazeteler bağımsız, yenilenebilen ve tekrar kullanılabilen haberlerin yer aldığı elektronik bilgi kaynağıdır (Panda ve Swain, 2011, s. 55).

24 saat yayın yapan TV kanallarının yaygınlaşması ile basılı gazetelerin 24 saatte bir haber verme özelliği itibar kaybetmiştir. Çünkü gazetelerin içerdiği haberler 24 saat yayın yapan televizyon haberlerine göre gazete okuyucusunun eline geç ulaşmakta hatta güncelliğini yitiren bilgiler olarak değer bulmaktadır (Toruk, 2008, s. 335). Bu özellik günümüz basılı gazeteleri için hâlâ geçerlidir. 24 saat canlı yayın yapan televizyonların çoğalması, gazetecilik anlayışının değişmesine neden olmuştur. Bu gelişme ise gazetelerin 24 saat boyunca kendisini güncelleyen, haberi sıcağı sıcağına okurla buluşturabilen elektronik gazetelerin yaygınlaşmasını doğurmuştur. Gazeteciliğin dönüşümü kültürel, toplumsal, teknolojik ve ekonomik gelişmelere uyumlu biçimde gerçekleşmektedir. Elektronik kaynaklar fotoğraf, ses, resim, tablo, grafik ve video dosyaları içererek öğrenme ve anlamayı kolaylaştırmaktadır (Pavlik, 2013, s. 49).

Elektronik gazetenin ilk örnekleri ABD’de ortaya çıkmıştır. 1995’te ABD’de The Washington Post, Times, Mirror, Tribune gibi gazeteler basılı gazetelerini elektronik ortama aktarmak için “Yeni Yüzyıl Yayın Ağı” adında bir şirket kurarak elektronik yayıncılığı başlatmışlardır (Gürcan, 1999, s. 32). Şu an dünyada birçok gazete hem basılı hem de elektronik olarak yayınlanmaktadır.

1995’ten itibaren Türkiye’de geleneksel yayın yapan gazeteler internet ortamında yayın yapma hazırlığına başlamıştır. Böylece elektronik ortamda gazetecilik faaliyetlerine yönelmişlerdir (Tokgöz, 2003, s. 91). Türkiye’de internette yayınlanan ilk gazete olma özelliği, 2 Aralık 1995’te yayınlanan Zaman Gazetesi’ne aittir. Gazete ilk defa başlıkları ve köşe yazılarını internet ortamında yayınlamaya başlamıştır. 27 Kasım 1996’da, elektronik yayıncılığa başlayan Milliyet, haberlerin tamamını düzenli olarak internette veren ilk elektronik gazete olmuştur. Hürriyet de 7 Mayıs 1998’de elektronik olarak yayınlanmaya başlamıştır. Ağustos 1998’de elektronik yayına başlayan Net Gazetesi, haberlerini kendi üreten ilk elektronik gazete olmuştur. İnternetin gazetecilikte kullanılması sonucunda geleneksel gazetecilik anlayışı yerini, kendini sürekli güncelleyen gazetecilik anlayışına bırakmıştır. İnternet, elektronik gazetelerin bilgileri yaymasına olanak sağladığı gibi onları aynı zamanda bilginin yeniden üretilip biçimlendiği bir bilgi yayım ortamı haline getirmiştir. İnternette yayınlanan gazetelerin nüshası aynı zamanda basılı olarak okuyucuya dağıtılmaktadır. Yalnız elektronik gazeteler içerik olarak basılı gazetede ki birçok haberi

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

kapsamakla beraber tasarım ve görüntü yönüyle basılı şekliinden farklıdır. Türkiye'de birçok gazete hem basılı hem de elektronik olarak yayınlanmaktadır. Bunlardan farklı olarak internet üzerinde haber yapan web siteleri de yaygın olarak tercih edilmektedir.

Türkiye'de basılı gazete ve dergi sayısı, 2018 yılında 2017 yılına göre %2,6 azalarak 5 bin 962 olmuştur. Bu yayınların %58,7'sini dergiler oluşturmuştur. Gazete ve dergilerin tirajı, 2018 yılında 2017 yılına göre %17,6 azalmıştır. Ülkemizde 2018 yılında yayımlanan gazete ve dergilerin yıllık toplam tirajı 1 milyar 368 milyon 287 bin 463 olup, bunun %94,2'sini gazeteler oluşturmuştur ("Yazılı Medya İstatistikleri", 2019).

Son yıllarda diğer yıllara nispetle gazete ve dergi tirajında düşüş olmasının ana nedeni insanların elektronik ortamdaki gazeteleri tercih etmeleridir. Türkiye'de internet kullanıcılarının yoğun olarak kullandıkları Twitter ve Facebook hesapları (30,8 milyon Facebook hesabı), aynı zamanda okuyucuların gazeteleri ve haber bültenlerini günlük takip ettikleri bir zemindir. ("Turkey: Number of Facebook", 2017). İnternet gazetelerinin ücretsiz okunuyor olması, kullanılma oranını ciddi manada yükseltmektedir. Türkiye'de internet üzerinden elektronik gazetelerin basılı olanlara göre okunma oranları 2015 istatistiklerine göre %36'dır. Bu oran Norveç'te %89, Almanya'da %63 ve Avusturya'da %57'dir ("Online news consumption in European", 2016).

3. Elektronik Kitaplar

Michael Hart "Project Gutenberg" ile elektronik kitap projesini 1971 yılında başlatıp 15 yıllık bir çalışmadan sonra 1.000 kitabı dijitalleştirmiştir (Obradovic, 2011, s. 13; Anameriç ve Rukancı, 2003, s. 150). Günümüzde elektronik kitap yayıncılığı internetin giderek daha geniş ölçekte kullanılmasına paralel olarak yaygınlaşmaktadır.

Türkiye'de Kültür Bakanlığı elektronik kitap ve elektronik kaynaklar hakkında araştırma yapıp, yayıncıları e-yayıncılığa teşvik etmiştir. 16-19 Aralık 1998 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen IV. Ulusal Yayın Kongresi'nin önemli başlıklarından biri e-yayınlar, özellikle elektronik kitaplar olmuştur. Elektronik yayıncılığın yaygınlaşması sonucu IV. Ulusal Yayın Kongresi'nin bir komisyonu elektronik yayıncılık ve yayıncılık eğitimi konusuna ayrılmış, elektronik yayıncılıkla ilgili etik ve yasal sorunlar değerlendirilip önerilerde bulunulmuştur (IV. Ulusal Yayın, 1998, s. 70). 4-5 Aralık 2009 tarihlerinde gerçekleştirilen V. Ulusal Yayın Kongresi'nde elektronik yayıncılığın daha kapsamlı ele alınıp hukuksal düzenlemelerin yapılması üzerinde durulmuştur.

Dünyada 2000'li yıllarda elektronik kitap üretimi ve kullanımı yaygınlaşmıştır. Elektronik kitap teknolojisi ve kullanımı başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere dünyada hızlı bir gelişme içine girmiştir. Türkiye'de 2007'de başlayan çalışmalar sonucunda elektronik kitap merak uyandıran bir alan olmuştur. 1997 yılında sadece internet ortamında yayınlanan ilk Türkçe elektronik kitap Ali Rıza Esin tarafından yayınlanan "41 Derece" isimli şiir ki-

HALİL KIPÇAK

tabıdır (Önder, 2013, s. 134). 2009 yılında Türkiye’de ilk defa “HiperKitap” adıyla Türkiye’nin ilk Türkçe e-online kütüphanesi oluşturulmuştur. Kütüphane, şu an itibariyle 18.000’den fazla elektronik kitabı koleksiyonunda bulundurmaktadır. Veri tabanı, en kapsamlı Türkçe veri tabanı olup ekseriyetle edebiyat eserlerinden oluşmakta; üniversiteler, halk kütüphaneleri ve belediyeler aracılığı ile geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmaktadır.

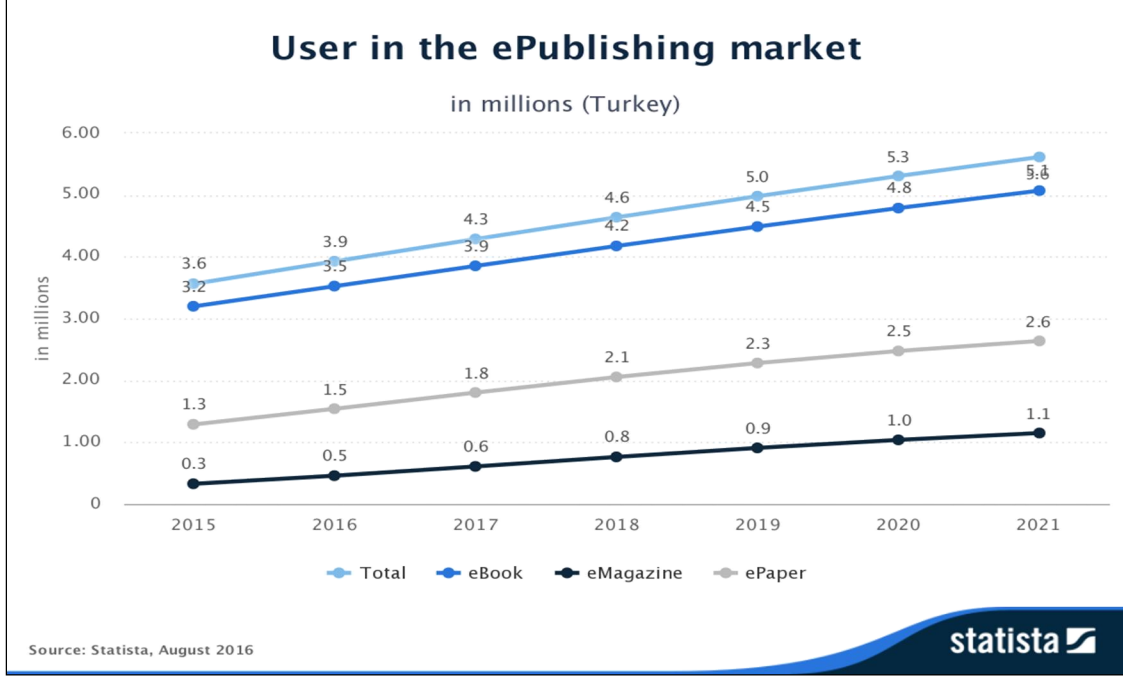
Türkiye’de 2010 yılında İdefix, elektronik kitap yayımlayıp ürünlerini internet üzerinden satmaya başlamıştır. Kullanıcılar satın aldıkları elektronik kitaplara kişisel bilgisayarlar ve elektronik kitap okuyucular ile erişim sağlayabilmektedir. İdefix ve D&R; 8.000’den fazla e-kitap içermektedir (“Kitap”, 2018). Türk Telekom, Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM) iş birliğiyle görme engelli müşterileri göz önünde bulundurarak yüzlerce sesli kitabı ev telefonları üzerinden abonelerine ücretsiz dinleme imkânı sunmaktadır (“GETEM”, 2018).

Türkiye’de yayımlanan materyallerin sayısı 2018 yılında, 2017 yılına göre %11,3 artarak 67 bin 135 olmuştur. Yayıncılar tarafından 2018 yılında; 61 bin 265 kitap, 391 elektronik kitap (DVD, VCD, CD), 5 bin 177 web tabanlı elektronik kitap, 28 konuşan kitap (kaset, CD, DVD) ve 274 diğer olmak üzere toplam 67 bin 135 materyal için ISBN alınmıştır. 2017 yılında 1.767 elektronik kitap yayımlanırken, 2018 yılında yayınlanan elektronik kitap sayısı 5.177 olmuştur. (“Kütüphane İstatistikleri”, 2019).

Türkiye’de istatistik elde eden Statista veri tabanı verilerine göre Türkiye’de aktif olarak elektronik kitap kullanıcısı 2016 verilerine göre 3,5 milyondur (“ePublishing-Turkey”, 2016). Elektronik kitaplar özellikle eğitim kurumlarında yaygın olarak kullanılmakta; üniversiteler, dermelerinde ağırlıklı olarak yabancı basımlı elektronik kitapları bulundurmaktadır. 2015 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye’deki bütün üniversite kütüphaneler 15.256.746 basılı, 86.414.856 elektronik kitaba sahiptir (“Kütüphane İstatistikleri”, 2016). Üniversite kütüphanelerindeki kitap sayısı 2018 yılında, 2017 yılına göre %7,4 artarak 17 milyon 600 bin 15’e yükselirken elektronik kitap sayısı 92.033.986 olmuştur. Üniversitelerde elektronik kitap sayısı düzenli olarak artmaktadır (“Kütüphane İstatistikleri, 2019”). Bu kitapların çoğu, dünyaca ünlü yabancı yayınevlerinin ürünleridir. Basılı eserlerin yaklaşık altı katı elektronik kitap barındıran üniversiteler için elektronik kitap, araştırma ve dünyadaki bilimsel çalışmaları takip etme yönünde akademik çevrede bilgi üretmeye dönük önemli bir bilgi kaynağı olmaktadır.

Kültür Bakanlığı 2018 yılında 81 İl Halk Kütüphanesi ve 19 İlçe Halk Kütüphanesi olmak üzere 100 halk kütüphanesi üyesinin erişimine Elektronik kitapları açmıştır. Böylece, üyelerin, çevrimiçi kütüphane sayfası üzerinden kullanıcı girişi yaparak 28 konu başlığındaki 19.000 e-kitaba 7/24 erişebilmeleri sağlanmıştır (Işık, 2019, s. 71). 2019 yılında 19.000 elektronik kitap Türkiye’deki bütün halk kütüphanesi üyelerinin kullanımına açılmıştır. Elektronik kitapların halk kütüphanesi üyelerinin kullanımına açılması bilginin toplumsallaşmasında önemli bir aşama olmuştur.

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

Grafik-1. Türkiye’de elektronik yayınların aktif kullanıcı sayısı (“ePublishing-Turkey Statista Market Forecast”, 2016).

Türkiye’de elektronik yayınları aktif kullanan kullanıcı sayısının 2021 yılına kadar 5,6 milyon olması beklenmektedir (“ePublishing-Turkey”, 2016). Yukarıdaki grafikte veriler, Türkiye’de üretilen elektronik kaynakları ve yurt dışından sağlanan elektronik kaynakları kapsamaktadır. Elektronik kaynak kullanımında ortalama kullanıcı başına birim maliyet 2016’da 10,40 \$’dır. Kitap bazında ise birim maliyet 8,3 \$’dır.

4. Elektronik Dergiler

Günümüzde bilgisayar ve internetin, yayıncılık sektöründe kullanılması, elektronik dergilerin Türkiye’de bir zemin kazanmasına destek olmaktadır. Dergilerin, basılı şeklinin yayın hayatına devam etmesi yanında internet ortamında da yayınlanmaya başlaması derginin dünyaya açılmalarına imkân sağlamıştır. Basılı dergilerin maliyetlerinin yüksek olması, dağıtımında, kontrol ve denetlenmesinde zorlukların yaşanması dolayısıyla yayıncılar elektronik dergiyeye yönelmiştir (Hall, 2014, s. 350). Elektronik dergiler genel olarak basılı bir derginin elektronik kopyasıdır. Kataloqlama, ciltleme, raflarda sergileme gibi işlemleri gerektirmeyen elektronik dergiler, kütüphanelerde daha sık kullanılmaktadır. İnternetin yaygın olarak kullanılması ile toplumun her kesimine hizmet veren elektronik dergilerin sayısı giderek artmaktadır. Elektronik yayıncılıkta güncel bilgi kaynağı olarak tanımlanan elektronik dergilerin aslı basılıdır. Elektronik olarak yayınlanan bu dergiler, sadece elektronik dergiler ya

HALİL KIPÇAK

da aslı elektronik olup da aynı zamanda basılı olarak da yayınlanan dergiler şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Yar, 2004, s. 451).

Türkiye’de akademik dergiler genel olarak akademik kurumlar ve akademik personel tarafından oluşturulmaktadır. Dergiler, akademik personel tarafından hem kullanılmakta hem de bu kişilerce üretilmektedir. 2007 yılı verilerine göre makale yazarlarının yaklaşık %70’i üniversitelerde çalışan personelden oluşmaktadır (Mabe, 2007, s. 58). 2000 yılından itibaren yayınevleri ve üniversiteler elektronik dergi yayınlanmasında etkin rol almaya başlamıştır. Özellikle üniversiteler, yayınladıkları dergileri açık erişim olarak herkese sunmaktadır. Elektronik dergilerin üniversite eğitiminde etkili bir sistemin oluşturulmasında önemli araçlar olduğu görülmüştür. Dergilerde yer alan makalelerin animasyon, grafik, ses dosyaları, simülasyonlar, öz, hiperlinkler ve metinlerin seslendirilmesi gibi unsurlarla desteklenmesi ile elektronik dergiler, eğitim ve öğretimde daha verimli fırsatlar sağlamıştır. Eğitimde dijital teknolojinin kullanılması ile eğitim anlayışı değişerek yeni roller geliştirilmiştir. Bilgi teknolojileri yükseköğretimin her safhasını desteklemektedir. Bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerine dayalı bilgi kaynakları eğitim sisteminin vazgeçilmezi olmuştur. Dergiler, kitaplardan farklı olarak güncel bilgileri, yeni bilimsel çalışmalarını kapsayan güncel bilgi kaynaklarıdır. Elektronik olarak yayınlanan bu dergiler metin içi arama, küresel erişim, en güncel bilgi ve içeriğin esnek kullanımını gibi özellikleri sayesinde geniş kitleler tarafından kullanılmaktadır. Elektronik yayıncılık sayesinde insanların dergilere, gazetelere ve kitaplara zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın ulaşması ve bilgilerini yenilemeleri, internetin 2000’li yıllarda yaygın olarak kullanılmasıyla olmuştur. Yayıncılar, teknolojinin sunduğu olanakların artmasıyla toplum eğilimlerine ayak uydurma çabası içine girmiş ve yayın sektörü bir dönüşüm yaşamaya başlamıştır. Bu geniş çaplı dönüşüm, ilk olarak 1995’te gazete ve popüler dergilerle kendini göstermiş ve birçok gazete hem elektronik hem basılı yayınlanmaya başlamıştır. Yayıncılar için elektronik gazete ve dergiler daha cazip hale gelmiştir.

Kaynağın hem basılı hem de elektronik olarak yayınlanması anlamına gelen “paralel yayıncılık”, 1983’te Amerikan Kimya Kurumunun (ACS) elektronik olarak yayınladığı dergiler ile başlamıştır (Tonta, 1997, s. 307). 1990’lı yıllarda internet kullanımının yaygınlaşması ile elektronik bilimsel dergilerin kullanılması söz konusu olmuştur. Sadece elektronik olarak yayınlanan dergiler 1990’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Elektronik dergilerin gelişim gösterdiği dönem 1995-2000 yılları arasındadır. Bu dönemde birçok yayınevi paralel yayıncılık yapmaya başlamıştır. Time, Business Week, The Wall Street gibi dünyaca ünlü dergilerle birlikte Elsevier, Springer, Oxford University Press gibi yayınevleri de 1996’dan sonra birçok bilimsel, teknik ve sosyal bilimler konulu dergileri elektronik olarak yayınlamaya yönelmiştir.

İnternetin Türkiye’ye girmesi ile yayıncılık sektörü, basılıdan elektronik yayıncılığa doğru hareket kazanmaya başlamıştır. Türkiye’de yayını internet ortamına aktaran ilk dergi, 19 Temmuz 1995’te yayınlanan Aktüel’dir. Aktüel

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

dergisini 1995 yılının Ekim ayında *Leman* dergisi izlemiştir (Çoban, 2006, s. 16). 1996 yılı internet dergiciliği için bir atılım yılı olmuştur. 1997 yılında *PCWorld*, *Chip* ve *ComputerWorld* gibi dergiler de elektronik olarak yayınlanmaya başlamıştır. Elektronik dergi yayıncılığında en köklü çalışmalar 2000'li yıllarda yapılmıştır. Üniversiteler ve kurumlar elektronik yayıncılığın daha kolay ve ucuz olmasından dolayı elektronik olarak yayınladıkları dergileri, bilimsel çalışmalara destek olmak amacıyla herkesin ulaşımına açmışlardır.

Bilimsel çalışmanın ve güncel bilginin önemini vurgulayan dergiler, gazetelerden fazla çeşitliliğe sahiptir. Türkiye'de ticari amaçla yayınlanan dergiler dışında araştırma, eğitim, bilimsel çalışmaları içeren dergiler de mevcuttur. Aynı zamanda birçok devlet kurumu düzenli olarak önemli dergiler yayınlamaktadır. TÜBİTAK ULAKBİM, Türkiye'de yayımlanan akademik dergileri, elektronik ortamda yönetmek ve insanlara ücretsiz sunmak amacıyla, 2014 yılında *DergiPark* hizmetini uygulamaya koymuştur ("*DergiPark*", 2017). Bu uygulamayı başlatmasının amacı "Akademik süreli yayıncılığın, Türkiye'de kaliteli ve standartlara uygun olarak gelişmesini sağlamak, ulusal akademik dergilerin Türkiye'de ve dünyada görünürlüğü ve kullanımını artırmak ve dergilerin elektronik ortamda yönetilmesini sağlayan bir sistemin yaygın ve ileri düzeyde kullanımını sağlamak" olarak sıralanmıştır. *DergiPark*, araştırmalara destek olmak amacıyla tam metin erişim sağlamaktadır. Dergiler genel olarak beşeri ve sosyal bilimler, mühendislik ve temel bilimler, sağlık bilimleri, yaşam bilimleri, tarih, sosyoloji, sanat, iktisadi ve idari bilimler, mimarlık, kimya ve biyoloji konularındadır. Elektronik ortamda yayınlanan bu dergilere yedi gün 24 saat erişim mümkündür. *DergiPark*, Avrupa Birliği Projesi Open AIRE portalına veri sağlayıcı olarak kabul edilmiştir. *DergiPark* teknik bilimler, sosyal bilimler ve sağlık bilimleri alanında Türkçe, İngilizce ve farklı dillerden yayınlanan 1996 adet açık erişim dergiyi kapsamaktadır. ("*DergiPark*", 2019). Bu portala veri sağlayan 100'den fazla ülke arasında Türkiye, *DergiPark* ile 11. sıradadır (TÜBİTAK, 2015, s. 10). Bilimsel dergilerin araştırmalarda önemli bir yeri vardır. *DergiPark* sunduğu bilimsel dergilerle araştırmacılara destek olmaktadır. Dergiler özellikle mühendislik, temel bilimler ve tıp araştırmalarındaki güncel bilgileri kapsamaktadır. Dergilerin elektronik yayınlanmasıyla dergi yayınlayan kurumlar, dağıtım, posta, reklam masraflarından kurtulup, dünya çapında yayınlarına kısa sürede erişimi mümkün kılmıştır.

5. Elektronik Yayınlar ve Toplum

Elektronik gazeteler, yazıyı, ses kayıtları ve video görüntüleri ile destekleyerek inandırıcılığı yüksek haberler hazırlayabilir (Pavlik, 2013, s. 196). Bu tür haberler elektronik gazeteciliğe güveni de artırmaktadır. Cemiyet hayatına olan katkıları göz önüne alındığında elektronik gazetelerin üç temel özellik çerçevesinde biçimlendiği görülmektedir. Birincisi gazetecilik olup, bu saha elektronik bilgi sahası olarak giderek büyümektedir ve günümüzde demokrasi bilincinin oluşmasında önemli roller üstlenmektedir. İkincisi halktır. Halk, elektronik yayınlar sayesinde birçok kamu hizmetinin bilgisine doğrudan ulaşabil-

HALİL KIPÇAK

mektedir. Örneğin, Resmî Gazete'nin elektronik versiyonu sayesinde kamu kurum ve kuruluşların alınan kararlarına, uygulamalarına zaman kısıtlaması olmaksızın ulaşılabilir. Üçüncüsü ise elektronik gazetelerdir. Bu gazeteler, halk topluluklarının internet aracılığıyla haberleri basılı materyale ihtiyaç duymadan takip edebilmesini kolaylaştırmaktadır. Elektronik gazetelerin interaktif olabilmesi, yayınlanan haberlerin talep edilmesi üzerine kısa sürede uyarlanabilmeleri söz konusudur. Metin, görüntü, hareketli resimler ve sesli görüntüler, bir araya getirilerek bir kompozisyonun bütünlüğü haline getirilebilmekte ve çeşitli guruplar oluşturulabilmektedir. Elektronik gazeteler diğer medya unsurlarında mümkün olmayacak imkânları okuyucuya ve muhabirlerle sunarak gazetecilik standartlarını değiştirmiştir. Görülmektedir ki elektronik gazeteler ile okurun okuma alışkanlığı değişmeye başlamıştır (Yıldırım, 2010, s. 241).

Gazetecilerin haber hazırlamasında tercih edilen çoklu unsur kullanımı da günümüzde haber yapısında yoğun olarak görülmeye başlanmıştır. Okuyucu farklı medya unsurlarını aynı anda kullanabilmektedir. Bir haberi okurken haberle ilgili grafikler, resimler, vidolar, tablolar ve ses kayıtlarından aynı anda yararlanabilmektedir.

Yeni medyada, okur sadece haberi okuyan kişi olarak kalmayıp aynı zamanda konuşan ve tartışan kişi rolünü üstlenmiştir. Okurla gazeteci arasındaki bu etkin iletişim, gazeteciliğin toplumdaki sosyal konumunu yükseltmiştir (Yıldırım, 2010, s. 241). Elektronik gazetenin getirdiği en önemli yeniliklerden birisi okuyucuların yorum yapabilmesidir. Okuyucular bir habere yorum yapabildiği gibi birbirleriyle iletişime geçebilme olanağına da sahiptir. Okuyucular muhabir, editör ve yazar gibi haberi yayınlayan kişilerle de iletişime geçme imkânına kavuşmuştur. Okuyucu sadece gazeteden bilgiyi alan değil aynı zamanda haberi yorumlayan veya habere tepkisini ortaya koyan kişidir. İnternetin karşılıklı etkileşmeyi içeren bir iletişim ortamı olması hem gazeteciler hem de gazete okurları açısından büyük kazanımlar sağlamaktadır. Etkileşim, çevrimiçi yayınlanan gazeteleri geleneksel yollarla yayınlanan gazetelerden ayıran temel bir özelliktir (Aktaş, 2007, s. 35).

“Elektronik kitaplar eğitim kurumlarında öğretmenler ve öğrenciler arasında etkileşimli eğitim ve öğretim için oldukça kullanışlı bilgi kaynağıdır” (Öngöz, 2011, s. 151). Elektronik kitaplar sadece bir metin olmayıp öğrencilerin bireysel çalışmasına olanak sağlayan aynı zamanda öğrenci ve öğretmen arasında iletişimi güçlendiren kaynaklardır. Geleneksel sınıf ortamının yanında elektronik kaynakların derslerde kullanılması ve bu kaynakların aynı zamanda internet ortamında erişime açılması öğrencilerin performansı üzerinde olumlu etkiler meydana getirmiştir. Elektronik kitap ile öğretmenlerin ders içeriklerini her yerde öğrencilere aktarabilmesi, öğrencilerin ise her ortamda ders kaynaklarına çevrimiçi ulaşabilmesi mümkün olmaktadır. Böylece öğrenciler çoklu ortam içeren elektronik kaynaklar sayesinde bilgileri çeşitlenebilir ve zengin öğrenme fırsatı yakalamış olmaktadır (Anameriç, 2014, s. 184). Tür-

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

kiye'de elektronik ders kitaplarının ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına girmesi ile fırsat eşitliği sağlanacaktır. Böylelikle öğrenciler arasındaki ayırım giderilmiş, etkin öğrenme sağlanmış olacaktır (Baz, 2017, s. 94).

Eğitim kurumları teknoloji uyumlu ve interaktif bir eğitimle elektronik kaynak kullanımını benimsemiştir. Özellikle farklı ülkelerdeki üniversiteler bütçelerinin önemli bir kısmını elektronik kaynak sağlamaya ayırmıştır. Yayıncılar basılı metinleri de desteklemek için okulda ve okul dışında kullanılabilir ek kaynaklar da sağlamaya yönelmiştir (Hall, 2014, s. 178). Böylece teknolojinin sunduğu avantajlar eğitim ve öğretimin gelişmesinde önemli bir araç olmuştur.

Videolar, sesler, hareketli şemalar ve şekiller, köprüler, haritalar ve resimler çoklu ortam ürününe ilave edilecek özellik türlerindedir. Bu özellikler bir konunun çekiciliğini arttırıp öğrenmeyi daha heyecanlı ve verimli hale getirebilir (Maynard ve Cheyne, 2005, s. 104). Elektronik kitaplarda yer alan köprüler, ses dosyaları, müzik dosyaları ve videolar öğrencilerde öğrenme ve anlamada verimlilik sağlamıştır (Maynard ve Cheyne, s. 112). Eğitim kurumlarında elektronik kaynak kullanımı dersi anlatacak öğretmenlere de esneklik ve ek avantajlar sağlamakta; eğitim ve öğretim tekniklerinin geliştirilmesi açısından çeşitli yararlar sunmaktadır. Bu yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Hall, 2014, s. 178):

- a) Öğretmenlere kendi ders programlarını oluşturmada esneklik sağlar.
- b) İhtiyaca göre düzenleme imkânı sunar, böylece öğretmenler bir dersin metni ile sınırlandırılmış olmazlar.
- c) Öğretmenler, öğretime yeni eklenti kaynaklar dâhil edebilir.
- d) Belirgin değerlendirme yapılabilir (çoktan seçmeli).
- e) Ödevlerde seçenek sunabilir.
- f) Bağımsız çalışma seçenekleri oluşturulabilir.
- g) Öğrencilere kendi öğrenme hızında çalışma olanağı sunulmuş olur.
- h) Özel ihtiyaçlar dâhil olmak üzere farklı öğrenme düzeylerinin üstesinden gelmek için daha fazla esneklik sağlar.

Kısaca elektronik ortamda sağlanan imkânlar eğitim deneyimini zenginleştirebilir. Türkiye'de FATİH Projesi kapsamında elektronik kaynakların eğitim ve öğretimde yaygın olarak kullanılması amaçlanmıştır. FATİH Projesi ile e-öğrenmenin yaygınlaştırılması böylece öğrencilerin aktif öğrenmenin kolay kılınması ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla FATİH Projesi çalışmaları önem arz etmektedir (Ekici ve Yılmaz, 2013, s. 324). Bilginin yayılması ve paylaşımı için elektronik kitaplar, eğitim ve öğretimi destekleyici materyaller olarak kullanılmaktadır. Bir problemin belirlenmesi ve çözüme kavuşturulması için e-kaynaklar önemli başvuru kaynaklarıdır (Barker, 2005, s. 5). Elektronik kitaplar öğrencilere daha fazla öğrenme olanağı sunmaktadır.

HALİL KIPÇAK

Metin içinde bulunan videolar, şemalar ve grafiklerle elektronik kitaplar, öğrencilerin deneyim kazanmalarını mümkün kılmaktadır (Bennett ve Landoni, 2005, s. 10). Üniversitelerde elektronik kitapların kullanımı her yıl artarak devam etmektedir. Özellikle elektronik dil-sanat sözlükleri ve ansiklopediler öğrenciler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Elektronik sözlükler basılı sözlüklere göre öğrencilere zaman tasarrufu ve ulaşım kolaylığı sağlamaktadır.

Elektronik yayıncılık sayesinde insanların dergi, gazete ve kitaplara zaman ve mekân sınırlandırması olmaksızın ulaşmaları, dolayısıyla, güncel bilgiye yönelme eğilimleri internetin 2000'li yıllarda yaygın olarak kullanılmasıyla artmıştır. Yayıncılar, teknolojinin imkânlarının artmasına bağlı olarak sürekli değişen toplumun eğilimlerine ayak uydurma çabalarına girmiş ve yayın sektörü bir dönüşüm yaşamaya başlamıştır. Bu geniş çaplı dönüşüm, ilk olarak 1995'te popüler dergilerle kendini göstermiş, dergiler elektronik ve basılı biçimiyle yayımlanmaya başlanmıştır. Yayıncılar için elektronik gazete ve dergiler daha cazip hale gelmiştir. Elektronik dergilerin ortaya çıkmasıyla yayınevleri, basılı olarak yayınladıkları dergilerin yanında elektronik yayıncılığın avantajlarından yararlanma yoluna gitmiştir. Dergilerin elektronik olarak yayımlanması ile yayınevleri, daha geniş kitlelere kısa zamanda ulaşma imkânı bulmuştur. Elektronik yayınların yaygın olarak kullanılması ile yayıncılar artan abonelerle iletişim kurmak ve onlara ulaşmakta zorluklar yaşamaya başlamış, her ülkede temsilcilik açmak durumu ile karşı karşıya gelmiştir. Bunun sonucunda ise bu sorunun çözümüne yardımcı olacak geniş ağ yapısına sahip sağlayıcılar ortaya çıkmıştır. Sağlayıcılar elektronik kaynakları farklı yayıncılardan toplayıp kendi platformları ve sayfaları üzerinden müşterilerine sunmaktadır. Farklı yayıncıların ürünlerinde de arama yapabilmelerine imkân tanınmaktadır. Sağlayıcılar, fiyat avantajının yanında elektronik kaynakların yönetim ve kontrolünü de sağlamaktadır. Sağlayıcıların faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a) Erişim ve okur sayısını daha üst seviyelere çıkarır.
- b) Yayıncılara, kendi başına erişemeyecekleri kurum ve kişilere satış ve dağıtım fırsatları verir.
- c) Kapsamlı erişim sağlayıp aynı zamanda korsan yayıncılığı önler.
- d) İçeriğin farklı şekillerde yönetilmesini ve aynı zamanda telif haklarının korunmasını sağlar.
- e) Kaynak sağlayıcı firmalar özellikle kütüphanelerle son derece iyi bütünleşmiştir.
- f) Teknolojiye yatırım yaparak önemli bir pazar oluşturmuşlardır.

Yayıncılar elektronik dergi sektörünün itibar kazanmasına bağlı olarak teknolojik gelişmelere ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Ürün geliştirme, arama ve arşivlemede içeriği farklı şekilde kullanım olanakları sunmaktadır (Hall, 2014, s. 159). Güncellik ve erişilebilirliğin önemli olduğu günümüzde yayıncı ve okuyucu arasındaki ilişki elektronik yayıncılık geliştikçe ilerleyecektir.

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

Açık erişimli dergilerdeki makalelere araştırmacılar internet üzerinden serbestçe erişebilmektedir. Okuyucuya ücretsiz ve geniş çapta kaynak erişimi sunulmaktadır. Açık erişim dergilerinde erişimin kolaylaşması, abonelik ücretinin gerekmemesi dergi yayıncıları açısından bir sorun haline gelmektedir. Bir kısım yayıncı, maliyetin bir kısmını karşılama adına bazı açık erişimli dergilerde makale yayınlamanın şartı olarak yazardan belli bir ücret talep etmek yoluna gitmiştir.

2000 yılından itibaren yayınevleri ve üniversiteler elektronik dergi yayınlanmasında etkin rol almaya başlamıştır. Çoğu üniversite yayımladıkları dergileri açık erişim olarak herkese sunmaktadır. Elektronik dergilerin üniversite eğitiminde etkili bir sistemin oluşturulmasında önemli araçlar olduğu görülmektedir. Dergilerde yer alan makalelerin animasyonlar, grafikler, ses dosyaları, simülasyonlar, öz, köprüler ve metinlerin seslendirilmesi gibi unsurlarla desteklenmesi ile elektronik dergiler, eğitim ve öğretimde daha verimli bir fırsat sağlamıştır. Bilgi teknolojileri, yükseköğretimin her safhasını desteklemektedir. Bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerine dayalı bilgi kaynakları eğitim sisteminin vazgeçilmezi olmuştur. Dergiler, kitaplardan farklı olarak güncel bilgileri, yeni bilimsel çalışmaları kapsayan güncel bilgi kaynaklarıdır. Elektronik olarak yayınlanan bu dergiler -aşağıda verilen- benzersiz bazı özellikler sunabilmektedir:

- 1) Metin içi arama.
- 2) Küresel erişim.
- 3) En güncel bilgi.
- 4) İçeriğin esnek kullanımı.

Elektronik formatta hazırlanmış bir dergi, basılı olarak yayınlanmış da olsa okuyucu, elektronik baskısına basılı nüshasından çok önce ulaşma fırsatını yakalamaktadır. Kullanıcılar dergilerdeki makalelere çok daha kısa sürede zaman sınırlaması olmadan erişebilmektedirler. Araştırmacıların herhangi bir dergi makalesinin basılı bir kopyasını elde etmek için beklemelerine gerek yoktur.

Grafik 1'e göre Türkiye'de 2,4 milyon kişi dergileri düzenli kullanmaktadır. Abonelik gerektiren bu dergilere genel olarak üniversite kütüphaneleri aracılığı ile ulaşılmaktadır. Elektronik dergiler tek tek ya da veri tabanları kapsamında sahip olunmaktadır. Böylece elektronik dergi aboneliği ile dergilerin ne kadar kullanıldığı etkili bir şekilde ölçülebilir. Fazla tercih edilen dergiler dermede tutulup az kullanılan dergiler çıkarılarak bütçe daha verimli kullanılabilir. Böylece akademik çalışmalara gerekli kaynak sağlamada uygun politika izlenebilir. Akademik dergiler yanında bilim ve teknoloji, çocuk, hobi, iş dünyası, kadın ve erkek, kültür, otomobil, seyahat, spor ve sağlık konularında yayınlanan elektronik dergilerin sayısı her yıl artmaktadır. Bu dergiler toplumda her kesim insan tarafından kullanılmaktadır. Bireysel abonelikte birlikte farklı dergilerin bulunduğu veri tabanlarına abonelik mümkündür.

HALİL KIPÇAK

Türkiye'deki üniversite kütüphaneleri genel olarak bütçelerinin önemli bir kısmını veri tabanlarına ayırmaktadır ve veri tabanlarının büyük bir kısmı elektronik dergi formatı içermektedir. Üniversiteler elektronik kaynaklarını genel olarak Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) ve Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı (EKUAL) aracılığıyla sağlamaktadır.

Sonuç

İnternetin yaygınlaşmasına bağlı olarak Türkiye'de üretilmeye ve kullanılmaya başlanan elektronik yayınlar, bilginin topluma aktarılmasında önemli vasıtalarlardır. Yayıncılık sektörü, gelişen teknolojiye en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Yayınevleri, dergi ve gazeteleri basılı şekliyle ve elektronik ortamda yayınlarken zamanla sadece elektronik yayın yoluna gitmişlerdir. Bu bağlamda, Türkiye'de e-yayıncılık alanında gelişen ilk türler e-dergiler ve e-gazetelerdir.

Grafikler, resimler, videolar, tablolar ve ses kayıtları gibi farklı medya unsurlarının bir arada kullanıldığı e-gazeteler günümüzde kullanıcılar tarafından tercih edilmekte, dolayısıyla basılı gazetelerin satış tirajları ciddi manada düşmektedir. Zamanla birçok gazetenin basılı kopya üretimine son vereceği açıkça görülmektedir. Güncel bilgi içeren e-gazeteler kullanıcılara etkili bir iletişim ortamı sunmaktadır. E-kitap teknolojisinin gelişmesi, kütüphanelerin koleksiyon geliştirme politikalarından eğitim-öğretim yöntemlerine kadar birçok alanı etkilemiş, kullanıcıların okuma alışkanlıklarında değişmelere neden olmuştur. Kütüphaneler bütçelerinin çoğunu, birçok yönden erişime olanak tanıyan e-kitap ve e-dergi koleksiyonlarına ayırmaktadırlar. E-öğrenmenin yaygınlaştırılması böylelikle öğrencilerin daha aktif kılınması, öğrenmenin kolaylaştırılması ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması konularında e-kitap kullanımını teşvik edilmektedir.

Basılıdan e-yayıncılığa hızla dönüşen türlerin başında gelen e-dergiler, kullanım kolaylığı, 7/24 erişim imkânı, medya unsurlarını barındırma ve destekleme özellikleri bakımından avantajlar sunmaktadır.

Elektronik kaynaklar toplumda; bilgiye erişim, bilgiyi kullanma ve yayıncılık analarında köklü değişiklikler yaratmıştır. Yayıncılar elektronik yayıncılığa yönelerek taşıma, yoğun insan emeği ve yüksek maliyetlerden kurtulup kaynaklarını kısa zamanda internet aracılığı ile dünyaya açmıştır. Elektronik kaynaklar eğitim kurumlarında yaygın kullanılıp üniversite mensuplarına zaman, yer ve ekonomik avantajlar sağlamıştır. Üniversiteler uzaktan erişim olanağı sağlayan elektronik kaynaklar sayesinde zaman ve mekândan bağımsız olarak üyelerine kaynaklara ulaşma olanağı sunabilmektedir. Elektronik kaynaklar ve internetin hızlı gelişmesi ile eğitim ve öğretimde e-öğrenme modeli gelişmiştir. Zaman ve mekâna bağlı kalmadan eğitim ve öğretim sunan kurumların sayısı her geçen gün artmaktadır. Görsel işitsel kaynakları içeren

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

elektronik yayınlar öğrenmeyi daha verimli hale getirdiği yapılan gözlem ve görüşmelerde anlaşılmıştır.

Türkiye'de elektronik kitap/dergi üretiminin yaygınlaşması adına teknolojik altyapının geliştirilmesi ve yasal düzenlemelerle yazar ve yayıncı haklarının sarıh biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Yazarlara eserlerini, elektronik olarak da yayınlatabilmeleri için avantajlar sağlanmalı, yazarlar bu konuda teşvik edilmelidir.

Yayıncılar elektronik yayıncılık alanında dünyaca ünlü yayınevlerinden eğitim alarak yayıncılık politikalarını geliştirmelidir.

İlköğretim, ortaöğretim ve liselerde elektronik kaynak kullanımını yaygınlaştırmak için veri tabanları aboneliği başlatılıp, veri tabanı tanıtım toplantıları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmalıdır.

Kaynakça

- IV. Ulusal yayın kongresi bildiriler kitabı. (1998). Ankara: T.C Kültür Bakanlığı.
- Aktaş, C. (2007). İnternetin gazeteciliğe getirdiği yenilikler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 130-141.
- Anameriç, H. (2014). Kitabın teknolojik değişimi. *Bilgi Dünyası*, 15(1), 176-188. doi:10.15612/BD.2014.414
- Anameriç, H. ve Rukancı, F. (2003). E-kitap teknolojisi ve kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 147-166.
- Barker, P. (2005). Using e-books for knowledge management. *The Electronic Library*, 23(1), 5-8.
- Baz, F. Ç. (2017). FATİH Projesi üzerine bir içerik analizi çalışması. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2), 93-103.
- Bennett, L. ve Landoni, M. (2005). E-books in academic libraries. *The Electronic Library*, 23(1), 9-16.
- Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Merkezi E-Kütüphane. (2018). Erişim adresi: <http://getem.boun.edu.tr/>
- Çoban, S. (2006). *İletişim fakültesi öğrencilerinin internet haberciliğinin güvenilirliğine ilişkin tutumları: İstanbul, Ankara ve İzmir illerini kapsayan bir uygulama örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- DergiPark. (2017). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/page/about>
- DergiPark. (2019). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2013). FATİH projesi üzerine bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2), 317-339.
- ePublishing - Turkey Statista Market Forecast. (2016). Erişim adresi: <https://www.statista.com/outlook/204/113/epublishing/turkey#takeaway>
- Gürcan, H. İ. (1999). *Sanal gazetecilik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hall, F. (2014). *Dijital yayıncılık dijital kitap ve dergi sektörü için bir başlangıç*. Hale Vardar (Çev.). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Işık, R. (2019). Halk kütüphanelerinde yenilikçi e-hizmetler: E-üyelik , e-devlet entegrasyonu, mobil kütüphane uygulaması ve e-kitap. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(1), 64-73.
- Kitap. (2018). Erişim adresi: <https://www.idefix.com/kategori/EKitap>

TÜRKİYE'DE BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA
ELEKTRONİK YAYINLARIN ROLÜ

- Kütüphane İstatistikleri, 2015 (2016, Ağustos). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 21545. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21545>
- Kütüphane İstatistikleri, 2018 (2019, Temmuz). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 30595. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30595>
- Mabe, M. (2007). *The e-resources management handbook*. Salt Lake: The Charleston Company.
- Maynard, S. ve Cheyne, E. (2005). Can electronic textbooks help children to learn? *The Electronic Library*, 23(1), 103-115.
- Obradovic, K. M. (2011). *E-books in academic libraries*. Cambridge: Chandos Publishing.
- Online news consumption in European countries 2015 Statistic. (2016). Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/385972/online-news-consumption-in-european-countries/>
- Önder, I. (2013). *Yeni yüzyılın kitabı elektronik kitabı*. Ankara: Orient Yayınları.
- Öngöz, S. (2011). Bir öğrenme-öğretme aracı olarak elektronik kitap. 5. *uluslararası bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi sempozyumu*, 22-24 Eylül 2011, Elazığ, Türkiye, içinde (s. 150-155). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Panda, K. C. ve Swain, D. K. (2011). E-newspapers and e-news services in the electronic age: An appraisal. *Annals of Library and Information Studies*, 58(1), 55-62.
- Pavlik, J. V. (2013). *Yeni medya ve gazetecilik*. Müge Demir (Çev.). İstanbul: Phoenix Yayınevi.
- Tokgöz, O. (2003). *Temel gazetecilik* (5. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tonta, Y. (1997). Elektronik yayıncılık bilimsel iletişim ve kütüphaneler. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 305-314.
- Toruk, İ. (2008). *Gutenberg'den dijital çağa gazetecilik - Türkiye'de haber siteleri*. Konya: Literatürk Academia.
- Turkey: Number of Facebook users 2015-2021 Forecast. (2017). Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/568859/forecast-of-facebook-user-numbers-in-the-turkey/>
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. (2015). *Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi 2015 faaliyet raporu*. Ankara. Erişim adresi: <http://docplayer.biz.tr/17626450-Ulusal-akademik-ag-ve-bilgi-merkezi-2015-faaliyet-raporu.html>

HALİL KIPÇAK

- Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN) İstatistikleri, 2018 (2019, Nisan). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 30589. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30589>
- Yar, M. A. (2004). Türkiye'deki elektronik dergiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 450-453.
- Yazılı Medya İstatistikleri, 2018. (2019, Temmuz). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 30593. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30593>
- Yıldırım, B. (2010). Gazeteciliğin dönüşümü: Yöndeşen ortam ve yöndeşik gazetecilik. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 230-253.
- Yılmaz, B., Külcü, Ö., Ünal, Y. ve Çakmak, T. (2012). AccessIT Projesi ve dijitalleştirme uzaktan eğitim programının değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(2), 370-390.